

SOCIOLOGIE ȘI ASISTENȚĂ SOCIALĂ

CONSECINȚELE MIGRAȚIEI PĂRINȚILOR LA MUNCĂ ÎN STRĂINĂTATE ASUPRA COPIILOR

Maria BULGARU

CZU: 314.7:316.356.2

olegbulgaru@gmail.com

De la sfârșitul secolului trecut și până în prezent, Republica Moldova se confruntă cu un puternic flux de emigrație a populației. Potrivit datelor statistice, la sfârșitul anului 2018 erau plecați la muncă peste hotare 751.552 mii moldoveni, dintre care 346.336 mii bărbați și 405.216 mii femei [1, p.93]. Migrația implică consecințe semnificative în cele mai diverse domenii: socioeconomic, cultural, demografic etc., produce schimbări profunde în instituția familiei, în modul de viață atât al persoanelor plecate la muncă, cât și a celor rămase acasă. Toate acestea continuă a fi obiectul cercetării pentru un șir de specialiști, convinși că prin efectele sale, într-o lume marcată de globalizare, migrația nu poate să dispară din rândul factorilor care trebuie luați în considerare în orice analiză referitoare la dezvoltarea economică și socială [2, p.35].

Motivele emigrării sunt diverse: imposibilitatea satisfacerii nevoilor, sărăcia, căutarea unui loc de muncă bine plătit, a unor condiții pentru un trai mai bun, pentru reușită profesională etc. Mulți din cei care au muncit/muncesc în străinătate au reușit, desigur, să-și ridice nivelul de trai, să-și rezolve o bună parte din problemele economice (să-și procure un imobil, să-și dezvolte o afacere, să prospere profesional etc.), să creeze condiții de dezvoltare mai bune pentru copii, să le asigure studiile dorite etc., toate acestea având implicații benefice asupra relațiilor de familie.

Concomitent însă cu efectele pozitive din cadrul necesităților materiale, migrația are și multiple consecințe negative, marcate de pierderi în sfera necesităților afective, de deteriorarea dinamicii relațiilor intra-familiale, reorganizarea rolurilor în cadrul familiei, și nu în ultimul rând de dezintegrarea acestei instituții. Astfel, după plecarea unuia dintre soți în străinătate, soțul rămas acasă preia, de regulă, rolul celui plecat. Starea dată a lucrurilor generează însă tensiuni și dezechilibre

în relația de cuplu, conduce la răcirea relației dintre parteneri, în special atunci când perioada despărțirii este mare, iar în final se poate ajunge la destrămarea cuplului. Or, migrația de muncă este unul din factorii care a favorizat în ultimii ani creșterea numărului de divorțuri în țara noastră, precum și toleranța față de uniunile consensuale, a influențat scăderea numărului de căsătorii și creșterea vârstei de întemeiere a familiei, micșorarea ratei natalității și a fertilității, a generat modificări în structura demografică a populației țării noastre, însoțite de accelerarea procesului de îmbătrânire a populației, de diminuarea forței de muncă etc. În alți termeni, migrația este un „fenomen social total” [3, p.35], cu multiple implicații și urmări asupra întregului sistem societal, cea mai afectată fiind însă instituția familiei, structura și funcționalitatea ei. Din această perspectivă, în situația cea mai dezavantajată se pomenesc copiii, care rămân, în primul rând, fără sprijinul afectiv de neînlocuit al părinților și fără modele parentale de urmat.

Potrivit datelor Ministerului Educației, Culturii și Cercetării, în anul 2018, de pe urma plecării părinților la muncă peste hotare, în țară au rămas fără îngrijire părintească 76,6 mii de copii (din totalul de circa 583 mii copii). Dintre aceștia, 16,6 mii de copii aveau ambii părinți plecați peste hotare, iar 60 mii copii – un părinte [1, p.16]. Care și nu ar fi motivele emigrației părinților, copiii lăsați acasă sunt persoanele supuse la cele mai grele încercări. Lipsa părinților are impact direct asupra stării psihoemoționale, sănătății, educației copiilor etc. Acești copii rămân de cele mai multe ori cu doar unul dintre părinții lor. Atunci însă când ambii părinți emigrează, ei sunt lăsați în grija bunicilor, fraților mai mari, altor rude, vecini, prieteni sau chiar a unor persoane străine de familie, care, în schimbul unei sume de bani, se angajează neoficial în calitate de tutore, interesul acestora fiind doar material. Există și cazuri când acești copii sunt uitați complet/abandonați de părinții plecați în străinătate, ajungând în cele din urmă în instituții rezidențiale, centre de plasament.

Efectele migrației asupra copilului sunt diferite în cazul când pleacă mama, tata sau ambii părinți. Mama, rămasă acasă, reușește, de regulă, mai bine să-și îndeplinească responsabilitățile, dar ea este și

persoana care pleacă cel mai des de acasă, deoarece își găsește mai ușor un loc de lucru. Tatălui, rămas acasă, îi este mai dificil să se isprăvească cu toate treburile gospodărești. Ieșirea din situație el o găsește în trecerea unei părți din responsabilitățile sale pe umerii copiilor. Desigur și mama, în lipsa tatălui, recurge mai frecvent la ajutorul copiilor. Or, plecarea părinților la muncă în străinătate înseamnă supraîncărcarea copiilor cu sarcini de adult (pregătirea mesei, spălarea hainelor, curățenie în casă, îngrijirea pentru frații mai mici etc.), ceea ce accelerează procesul de maturizare a multor copii, conduce la arderea etapelor de dezvoltare, trecându-se peste adolescență direct în viața de adult. Mai mult, absența părinților și supraîncărcarea cu responsabilități familiale îi poate lipsi pe acești copii de dorința să-și formeze în viitor o familie proprie [4, p.8]. Ei nu vor înțelege sensul căsătoriei, nu vor avea încredere în valorile familiei, vor fi supuși riscului de a forma la maturitate o generație de adulți cu probleme de integrare socială.

Rezultatele unui șir de cercetări praxiologice, realizate de instituții naționale și internaționale, precum și sursele doctrinare de specialitate (psihologie, sociologie, asistență socială etc.) arată că, migrația părinților la muncă peste hotare generează o multitudine de vulnerabilități, consecințe negative, cărora copiii rămași acasă trebuie să le facă față, precum:

- **Consecințe psihologice**, destul de grave mai ales în cazul unei separări îndelungate de părinți (sentimentul de vină pentru plecarea părinților, sentimentul de singurătate, abandon, frică, nesiguranță, tristețe, stări depresive, tulburări psihice sau emoționale, anxietate, acte suicidale etc.).

- **Consecințe sociale** (dificultăți de adaptare la noua situație, de integrare și de comunicare/relaționare cu semenii/coleșii, de însușire a normelor etico-morale în lipsa unui model familial funcțional, discriminare și excludere din mediul social, scăderea performanțelor școlare, absentism și abandon școlar, aspirații nerealiste, comportamente deviate/delincvente, abuz de alcool și fumat, consum de droguri, viață sexuală precoce, agresivitate fizică și verbală, manifestări agresive față de unul sau ambii părinți plecați la muncă, relații tensionate cu părintele rămas acasă, cu tutorele etc.).

- **Consecințe juridice/legale**, marcate de încălcarea unor drepturi fundamentale ale copilului (accesul limitat la servicii de educație, sănătate, protecție juridică și beneficii sociale etc.).

Toate aceste consecințe ale plecării părinților la muncă în străinătate sunt percepute și suportate diferit de copiii rămași acasă, situația dată fiind influențată de mai mulți factori: funcționalitatea familiei înaintea plecării părinților (calitatea relațiilor dintre membrii familiei, tipul de atașament cu părinții etc.); nivelul de dezvoltare psihosocială și vârsta copilului la care au plecat părinții peste hotare; nivelul de pregătire, informare și implicare a copilului în luarea deciziei de plecare a părinților; durata despărțirii și modul de relaționare a părinților în această perioadă, sprijinul pe care copilul îl primește de la persoanele cu care a rămas etc.

Important este ca efectele negative ale migrației asupra copiilor să nu fie ignorate, să fie conștientizate atât de părinți, cât și de autoritățile publice care trebuie să întreprindă măsuri serioase de diminuare, dat fiind că implicațiile lor asupra generațiilor viitoare, chiar dacă nu sunt totdeauna vizibile la moment, se vor vedea în timp, după câteva decenii, când nu vor mai putea fi combătute [5, p.234]. Pentru aceasta este nevoie de elaborarea și implementarea unor politici publice coerente cu referire la identificarea și monitorizarea copiilor în situație de risc, printre care se regăsesc și copiii lăsați acasă de părinții plecați la muncă în străinătate. La nivel local, responsabilitatea pentru realizarea măsurilor ce țin de sprijinul copiilor rămași acasă revine serviciilor publice de asistență socială și protecție a copilului. Acestea vor identifica părinții cu intenție de a pleca la muncă în străinătate, îi vor informa cu posibilitățile legale de plecare, cu riscurile migrației, cu responsabilitățile față de copii, vor evalua condițiile în care au fost lăsați acești copii, vor dezvolta programe speciale de asistență, consiliere psihologică, juridică, educațională etc., adaptate la fiecare caz concret și care ar contribui la diminuarea efectelor negative ale migrației asupra copiilor.

Referințe:

1. *Profilul Migrațional Extins al Republicii Moldova 2014-2018. Raport analitic*. Chișinău: MAI al Republicii Moldova, Biroul Migrațiune și Azil, 2019.

*Conferința științifică națională cu participare internațională
„Integrare prin cercetare și inovare”, USM, 10-11 noiembrie 2020*

2. *Migrația și efectele ei în plan familial*. Iași: OIM, 2006.
3. SANDU, D. *Lumile sociale ale migrației românești în străinătate*. Iași: Polirom, 2010.
4. *Familii fără hotare. Copii rămași acasă? Părinți plecați în străinătate? Răspunsuri pentru profesioniști*. [Accesat 11.08.2020] Disponibil: https://tdh-moldova.md/media/files/files/brosura_profesionisti_migratie_6904740.pdf
5. STOICA, I. *Tentația migrației. Necesitate și oportunitate într-o lume globalizată*. București: Editura Militară, 2011.